

The future teachers had to analyze the works of French writers for revealing the motivation of a certain character, for example, his aspiration for self-development (these were the tasks of the individual-psychological bloc).

We will assign to the socio-psychological bloc the tasks that allow to identify the features of communication, behavior and activity in the multicultural and social context of the characters of different stories (for example, by Rene Goscinny). At the same time, the students had to analyze the personal qualities of these heroes, as well as to characterize the educational influence of adults.

Key words: life competence, intercultural communication, system of tasks.

УДК 378.046.4

Кузьменко В. В., Подліняєва О. О.*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Статтю присвячено узагальненому огляду теоретичних досліджень проблеми професійної компетентності педагога та розроблення й використання інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію цілей навчання і виховання в умовах інформатизації системи освіти. Акцентовано, що розвиток професійної компетентності вчителя передбачає формування цілого комплексу інших професійних компетентностей. Зроблено спробу визначити взаємозв'язок і співвідношення понять «професійна компетентність», «складові професійно-педагогічної компетентності», «професіоналізм» і «компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність».

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, система післядипломної освіти, неперервна освіта.

Сучасний розвиток суспільства диктує нові підходи до оцінювання якості освіти, що орієнтована на сформованість не лише знань, але й умінь застосовувати їх на практиці, орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, на розвинуті компетенції та компетентності.

Пріоритетом діяльності сучасного суспільства є інформатизація освітньої галузі – процес забезпечення сфери освіти методологією розроблення й використання інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію цілей навчання і виховання. Цей процес ініціює створення нових форм організації навчального процесу, що дозволить забезпечити доступність отримання й обміну знаннями та створити глобальну систему відкритої освіти.

Учитель – ключова фігура, яка визначає стан освіти. Від рівня професіоналізму вчителя безпосередньо залежать результати соціально-економічних перетворень у суспільстві. Як показує міжнародна освітня практика, однією з основних умов задоволення потреб ринку праці в компетентних кадрах, які мають забезпечити його конкурентоспроможність, є побудова освітнього процесу на основі компетентнісного підходу.

Швидке оновлення інформації у свою чергу ставить перед освітою завдання підготовки фахівців, які здатні:

- а) адаптуватися до мінливих умов сучасності, самостійно набувати необхідних для успішної роботи знань, умінь і застосовувати їх на практиці;
- б) самостійно, критично мислити, передбачати проблеми, що виникають у реальних ситуаціях, та знаходити раціональні шляхи їх розв'язання, застосовуючи новітні технології; працювати в колективах, які об'єднують спеціалістів різних предметних галузей;
- в) грамотно працювати з інформацією, ефективно використовувати інформаційні

*© Кузьменко В. В., Подліняєва О. О.

ресурси.

Це завдання визнано головним у ході реформ освітніх систем у провідних країнах світу. При цьому пріоритетним напрямком модернізації є підготовка необхідних суспільству кадрів, готових до професійного вдосконалення впродовж усього життя, та активне впровадження нових інформаційних технологій в освітні процеси [14; 15].

Зміна стратегії роботи вітчизняних закладів післядипломної педагогічної освіти також ставить їх перед необхідністю працювати не стільки на функціонування освітнього процесу, скільки на розвиток професійних компетентностей учителів [9, с. 138], які є однією з ознак високого професіоналізму фахівця.

Питання про природу, статус, складові й механізми компетенції та компетентності залишаються актуальними і є предметом наукових дискусій.

Проблеми розвитку професійної компетентності вчителів досліджуються в роботах українських науковців О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшиної, О. Савченко. Дослідження формування та розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес висвітлені у працях науковців сучасності – А. Гуржія, В. Бикова, Н. Морзе, Г. Селевко, В. Безпалько, М. Жалдака, А. Олійника та інших.

Мета статті – узагальнення теоретичних положень щодо взаємозв'язку і співвідношення понять «професійна компетентність педагога» та «інформаційно-комунікаційна компетентність педагога».

У науковій літературі зазначається, що технократичний підхід до використання сучасних інформаційних систем може стати провідною тенденцією інформатизації, якщо не враховувати соціокультурного компонента в інформатизації суспільстві й освіти під впливом швидкого розвитку високотехнічного інформаційного середовища. Коли в сучасному культурно-інформаційному полі співіснують дві культури – гуманітарна та технократична, які істотно відрізняються одна від одної, «гостро постають проблеми гуманізації й гуманітаризації життя й діяльності людини в сучасному інформаційному середовищі і все більше відчувається потреба у формуванні інформаційної культури і кожної людини, і суспільства в цілому» [8, с. 17].

Слід зауважити, що в сучасних дослідженнях спостерігаються різні погляди на зміст інформаційної культури. Так, Н. Баловсяк [1, с. 12] вважає, що інформаційна культура переважно асоціюється або з техніко-технологічними аспектами інформатизації, оволодінням навичками роботи з персональним комп'ютером, або зі засвоєнням правил користування довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки, алгоритмів пошуку в традиційних (рідше – електронних) каталогах. Р. Гуревич наголошує, що рівень інформаційної культури людини визначається не лише засвоєними нею знаннями та набутими вміннями в галузі інформаційних процесів і комп'ютерних дисциплін, а також здатністю існувати в інформаційному суспільстві, якому зокрема притаманні новизна, швидкоплинність [3, с. 355].

Інформаційна культура особистості розглядається як «інструмент освоєння і адаптації до умов зовнішнього середовища та як спосіб гармонізації внутрішнього світу людини у ході засвоєння всього об'єму соціально-значущої інформації» [4, с. 35], тобто як чинник, що лімітує можливості долучення до інформації. За О. Громовою, інформаційна культура особистості – це «складова загальної культури людини: сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, які забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність щодо оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб із використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій» [2, с. 166]. Саме сформована інформаційна культура особистості є чинником успішної професійної діяльності, а також соціальної захищеності особистості в інформаційному суспільстві.

Розвиток професійної компетентності передбачає формування цілого комплексу компетентностей. Професійна культура фахівця (зокрема педагогічна культура вчителя)

містить у собі здатність до безперервного навчання і самонавчання. Саме тому об'єктивним чинником розвитку професійної культури вчителя, на нашу думку, є інформаційно-комунікаційна компетентність як ключова компетентність, що сприяє ефективності самоосвіти, та інформаційна культура, що сприяє формуванню нового інформаційного світогляду.

Зрозуміло, що інформаційна культура особистості вчителя є невід'ємною частиною його загальної педагогічної культури, а також значущим показником його професійного розвитку. Отже, з одного боку, інформаційна культура педагога є складовою його загальної культури, з іншого – елементом системи педагогічної культури.

За С. Каракозовим, інформаційна культура особистості – це частина базисної культури особистості як системної характеристики людини [6, с. 50]. Вона дозволяє людині плідно брати участь у всіх видах роботи з інформацією. Інформаційна культура – це не лише вміння працювати з прикладним програмним забезпеченням, а насамперед глибоке розуміння сутності процесів оброблення інформації. Тому формування інформаційної культури не можливе без розвитку певних умінь:

- обирати та формулювати цілі й завдання; швидко розв'язувати різноманітні завдання за допомогою комп'ютера;
- знаходити інформацію в різних джерелах; користуватися автоматизованими системами пошуку, збереження й оброблення інформації;
- виокремлювати в інформації головне та другорядне; упорядковувати, систематизувати, структурувати дані й знання;
- бачити інформацію загалом, а не фрагментарно; установлювати асоціативні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію; перекладати візуальну інформацію на вербальну знакову систему та навпаки;
- широко використовувати моделювання для вивчення різних об'єктів і явищ; аналізувати інформаційні моделі;
- застосовувати різні види формалізації інформації; використовувати бази даних, системи штучного інтелекту та інші інформаційні технології з метою аналізу процесів і явищ, що вивчаються;
- розробляти ефективні алгоритми та реалізовувати їх на комп'ютері;
- інтерпретувати й аналізувати отримані результати; передбачати наслідки обраних рішень [5, с. 255].

Відповідно, у сучасних умовах професійне зростання не можливе без досягнення фахівцем відповідного рівня інформаційно-комунікаційної компетентності, оскільки суттєвим чинником розвитку професійної компетентності педагога, його педагогічної культури є інформаційна культура. Інформаційне середовище стимулює учасників навчального процесу на участь у принципово новому виді комунікації, який орієнтовано на діяльнісний характер поведінки, що призводить до зростання вимог до інформаційно-комунікаційної компетентності особистості педагога. Йому дедалі більше потрібні знання, сформовані вміння й навички ефективної взаємодії з мінливим інформаційним середовищем, уміння використовувати інформаційний потенціал у своїй діяльності. Педагогу необхідно усвідомлювати, що інформаційна культура – не тільки частина його професійної майстерності, але й органічна частина предмета, який ним викладається. Інформаційна культура – не лише показник рівня його професійної компетентності, але й умова його конкурентоспроможності на ринку освітніх продуктів і послуг [7, с. 45].

Розвиток професійної компетентності передбачає засвоєння та реалізацію комплексу сучасних професійних знань і практичних навичок їх використання. Тому важливим об'єктивним чинником формування та розвитку професійної компетентності фахівців є інформаційна грамотність.

У дослідженнях зустрічається термін «інформаційно-комунікаційна грамотність», запропонований Службою освітнього тестування у січні 2001 року. Інформаційно-

комунікаційна грамотність – це використання цифрових технологій, інструментів комунікації і/або мереж для отримання доступу до інформації, керування нею, її інтеграції, оцінювання і створення для функціонування в сучасному суспільстві [12, с. 4]. У цьому визначенні є декілька понять: грамотність – динамічний інструмент, який дозволяє індивідууму постійно вчитися і розвиватися; цифрові технології належать до комп'ютерного і програмного забезпечення, інструменти комунікації, за допомогою яких передається інформація, мережі – канали передання інформації; інформаційно-комунікаційні технології – надання інформації в електронному вигляді, але не обов'язково її передання (об'єднання інформаційних і комунікаційних технологій).

До структури інформаційно-комунікаційної грамотності входять п'ять критичних компонентів – низка навичок і знань:

- доступ – знання про те, як збирати і/або здобувати інформацію;
- управління – використання наявної організаційної або класифікаційної схеми;
- інтегрування – інтерпретація та презентація інформації, уміння робити резюме, порівнювати, зіставляти;
- оцінювання – уміння зробити висновки про якість, релевантність, корисність, ефективність інформації;
- створення – генерування інформації шляхом адаптування, використання, проектування або написання інформації.

Ця структура, запропонована Міжнародною комісією (Educational Testing Service), ґрунтується на уявленні, що майстерність у технології не визначає інформаційно-комунікаційну грамотність – вона формується лише через інтеграцію технологічних і пізнавальних навичок (наприклад, традиційна грамотність, здатність оперувати числами, розв'язувати задачі тощо) [16]. Тобто інформаційно-комунікаційна грамотність базується на наборі навичок і знань, до яких входять когнітивна майстерність, технічна майстерність, інформаційно-комунікаційно-технологічна майстерність.

Отже, інформаційно-комунікаційна грамотність надає фахівцю засобів для успішного життя і праці в економічно розвиненому суспільстві.

Порівняння понять «інформаційна культура особистості» та «інформаційна грамотність» свідчить про їх значну подібність: вони характеризують феномен взаємодії людини та інформації. До складу обох понять входять такі компоненти, як уміння шукати інформацію, аналізувати і критично оцінювати джерела інформації, уміння творчо використовувати інформацію для розв'язання різноманітних задач, що постійно виникають у навчальній, професійній, дозвільній або іншій діяльності. Разом із тим поняття інформаційної культури значно ширше за поняття інформаційної грамотності.

У науковій літературі зустрічається також термін «інформаційно-комп'ютерна грамотність», яка передбачає наявність умінь ідентифікувати вид необхідної інформації, проводити її пошук, зокрема й автоматизований, здійснювати її добір, аналіз й ефективно використовувати в діяльності [13]. До інформаційно-комп'ютерної грамотності педагога входять базові комп'ютерні знання та вміння (загальний для всіх користувачів «комп'ютерний мінімум», необхідний для успішного оволодіння і практичного використання будь-якого прикладного програмного забезпечення); професійно орієнтовані комп'ютерні знання та вміння (специфічний для кожної професійної категорії користувачів комплекс знань і вмінь, відповідний рівню комп'ютеризації їх професійного середовища) [там само].

Дослідники вважають, що високий рівень професійної компетентності педагога характеризує інформаційно-комунікаційна компетентність – комп'ютерна грамотність плюс уміння вести пошук інформації, використовувати й оцінювати інформацію, володіти технологіями комп'ютерних комунікацій, уміти засвоювати і використовувати можливості інформаційних технологій для вирішення методичних і навчально-виховних проблем [10, с. 37]. Інформаційно-комунікаційна компетентність дозволяє людині постійно розвиватися, удосконалюватися, швидко опрацьовувати значну кількість

інформації, постійно самовдосконалюватися та самореалізовуватися, створює нові знання, нові компетентності в суміжних царинах.

Професійно-педагогічна компетентність надає можливість вільно орієнтуватися у предметній сфері, обмеженій у кожному конкретному випадку для носія педагогічної професії залежно від його спеціальності та спеціалізації. Безсумнівно, що компетентність передбачає володіння сучасними педагогічними технологіями, пов'язаними принаймні з трьома моментами, дуже важливими для педагога:

- 1) культурою комунікації під час взаємодії з людьми,
- 2) умінням отримувати інформацію у своїй предметній сфері, перетворюючи її в змісті навчання і використовуючи для самоосвіти,
- 3) умінням передавати свою інформацію іншим.

Поняття інформаційно-комунікаційної компетентності на сьогодні не є загальноприйнятим і однозначно визначеним. Дослідники роблять різні акценти в тлумаченні цього поняття. До значущих ознак відносять знання інформатики як предмета, використання комп'ютера як необхідного технічного засобу, виявлення активної соціальної позиції та мотивації суб'єктів освітнього простору, сукупність знань, умінь і навичок із пошуку, аналізу й використання інформації, наявність актуального освітнього чи професійного завдання, у якому актуалізується і формується інформаційно-комунікаційна компетентність.

Розглядаючи діяльність фахівця, можна виділити певні елементи інформаційно-комунікаційної діяльності в кожному компоненті його професійної компетентності. Ці елементи у взаємозв'язку між собою і з якостями особистості складають сутність поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» і містять у собі:

- здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації, необхідної для якісного виконання професійних завдань;
- здатність до колективної діяльності і співробітництва з використанням сучасних комунікаційних технологій для досягнення професійно значущих цілей;
- готовність до саморозвитку в сфері інформаційних технологій, необхідного для постійного підвищення кваліфікації і реалізації себе в професійній праці [11, с. 110].

Інформаційно-комунікаційна компетентність наповнює всі види професійної діяльності викладача і має «надпредметний», загальнонавчальний, загальноінтелектуальний характер. Таким чином, сукупність власне інформаційних, професійно значущих і соціокультурно орієнтованих компетенцій і складають поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність педагога».

Інформаційно-комунікаційна компетентність як складова професійної компетентності педагога визначається соціальним замовленням інформаційного суспільства, наявністю в нього як базової, так і спеціальних інформаційно-комунікаційних компетенцій.

В умовах інформатизації освіти, активного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі значно зростають вимоги до професійної майстерності вчителя, його фахових компетентностей, зокрема інформаційно-комунікаційної. Перспективним завданням для післядипломної освіти стає подальший науковий пошук можливостей підготовки та адаптації вчителів до роботи в нових умовах інформатизації освіти.

Література:

1. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Баловсяк. – К., 2006. – 27 с.
2. Громова О. К. Развитие информационной культуры школьников: подходы и возможные методики / О. К. Громова // Народное образование. – 2009. – № 2. – С. 164-168.

3. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця / Р. С. Гуревич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень : зб. наук. праць / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 354-360.
4. Жук Ю. О. Особливості освітнього середовища як об'єкта інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 1. – С. 35-37.
5. Забродська Л. М. Інформаційна культура особистості – умова прогнозування розвитку закладу освіти / Л. М. Забродська // Нова педагогічна думка. – 2002. – № 3/4. – С. 252-360.
6. Каракозов С. Д. Информационная культура в контексте общей теории культуры личности / С. Д. Каракозов // Педагогическая информатика. – 2000. – № 2. – С. 41-55.
7. Конюшенко С. М. Формирование информационной культуры педагога / С. М. Конюшенко // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. – № 3. – С. 41-47.
8. Моисеева М. В. Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / М. В. Моисеева. – М. : Камерон, 2004. – 216 с.
9. Неперервна професійна освіта: філософія. Педагогічні парадигми, прогноз / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень [та ін.]; ред. В. Г. Кремень. – К. : Наук. думка, 2003. – 854 с.
10. Пальчук М. Компетентність педагога професійної школи як інтегральна характеристика його професійних і особистісних якостей / М. Пальчук // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 5. – С. 34-45.
11. Подлиняева О. А. Психолого-педагогические условия формирования ИКТ-компетентности учителей в системе последипломного образования / О. А. Подлиняева // Вестник академии знаний. – Краснодар, 2014. – № 1 (8) – С. 109-112.
12. Подліняєва О. О. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів історії і суспільствознавства у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Подліняєва. – Т., 2014. – 22 с.
13. Рулиене Л. Н. Информационно-компьютерная грамотность преподавателей как основа успешного освоения методики разработки сетевых дистанционных курсов / Л. Н. Рулиене // Открытое и дистанционное образование. – 2008. – № 1. – С. 21-23.
14. Чернишов О. І. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти на засадах кредитно-модульної системи / О. І. Чернишов. – Донецьк, 2007. – 108 с.
15. Чубарук О. Умови функціонування та розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів / О. Чубарук // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 1. – С. 57-63.
16. Common European Principles for Teacher Competenciel and Qualifications [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/.../eu-common-principles.pdf>

Кузьменко В. В., Подлиняева О. А.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

Статья посвящена общему обзору теоретических исследований проблемы профессиональной компетентности педагога, а также разработки и использования информационных технологий, которые ориентированы на реализацию целей обучения и воспитания в условиях информатизации системы образования. Акцентировано, что развитие профессиональной компетентности учителя предусматривает формирование целого комплекса других профессиональных компетентностей. Сделана попытка определения взаимосвязи и соотношения понятий «профессиональная компетентность», «составляющие профессионально-педагогической компетентности», «профессионализм» и «компетентность», «информационно-коммуникационная компетентность».

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, информационно-коммуникационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии, система последипломного образования, непрерывное образование.

Kusmenko V. V., Podlinyayeva O. A.

INFORMATION AND COMMUNICATION SKILLS AS A PART
OF GENERAL AND PROFESSIONAL TEACHER'S COMPETENCE

The article is devoted to the general review of theoretical researches of the problem of teacher's professional competence in the conditions of informatization of the education system. The article attempts to determine the relationship between the concepts of professional competence»; «Components of vocational and pedagogical competence»; «Professionalism» and «competence»; the notion of «information and communication competence».

The paper addresses the problem of involvement in teachers education, we investigate the characteristics of their readiness to accept innovation and information community technologies using in professional work, analyzed the possibility of post-graduate education to create conditions to the formation and motivate teachers to implement it. Creating ideal conditions to the teacher as a matter of adaptation is only possible when it takes innovation of information. Successful mastering of information community technologies by the teacher depends on understanding it as how and whether all possible or necessary to adapted. Information community technologies should be seen as both innovative and relatively conventional technology, it depends on where and in what order it is used. Information culture of any specialist should be considered as the ability to use information technology to achieve their development, readiness to accept new information. Creating conditions of increasing teachers motivation is considered on using information community technologies in their professional activity is an important task for the state education authorities, and for the system of postgraduate education.

Key words: competence, approach, professional competence, information and communication skills, information and communication technologies, system of postgraduate education, continuing education.

УДК 37.013:681.5

Неділько С. М., Чумак О. О., Плачинда Т. С.*

НАВЧАЛЬНА ПЛАТФОРМА MOODLE ЯК ЗАПОРУКА
ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті акцентується на необхідності всебічної модернізації сфери вищої школи з виділенням необхідних для цього ресурсів і створенням механізмів їх ефективного впровадження. Зауважується, що значну кількість навчальних годин відведено на самостійну роботу студентів, тому актуалізується питання про ефективну організацію самостійної роботи майбутніх фахівців під час професійної підготовки. Зазначається, що використання сучасних технологій навчання, зокрема Web-орієнтованого середовища Moodle, здатне забезпечити продуктивну самостійну роботу майбутніх фахівців. Проаналізовано необхідні методичні підходи та принципи під час використання навчальної платформи Moodle. Висновується, що враховуючи типові ІТ-звички студентів, застосування Web-орієнтованого середовища Moodle забезпечить перманентну взаємодію студентів і викладачів у реальному та віртуальному просторі та підвищить якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: Moodle, майбутні фахівці, професійна підготовка, самостійна робота, навчальна платформа, інноваційні освітні технології.

У контексті євроінтеграції та глобалізації освітнього простору України ключовим завданням є глибока та всебічна модернізація сфери вищої школи з виділенням необхідних для цього ресурсів і створенням механізмів їх ефективного впровадження. В умовах євроінтеграції національної системи освіти та впровадження кредитно-модульної системи навчання набуває особливого значення проблема ефективної організації й розвитку навичок самостійної роботи студентів вищих закладів освіти. Студенти вищої школи постають перед проблемою адекватного сприйняття

*© Неділько С. М., Чумак О. О., Плачинда Т. С.